

DRUHÁ KAPITOLA

PORUCHOVÉ TRESTNÉ ČINY PROTI ŽIVOTU

Trestné činy proti životu sú zaradené do prvého dielu osobitnej časti Trestného zákona. Patrí sem úkladná vražda, vražda, vražda novonarodeného dieťaťa matkou, zabitie, usmrtenie, nedovolené prerušenie tehotenstva a účasť na samovražde. Druhovým objektom trestných činov proti životu je ľudský život. Objektívna stránka týchto poruchových trestných činov spočíva v spôsobení ujmy na živote, v spôsobení smrti, v zabití, v usmrtení, usmrtení ľudského plodu, v účasti na samovražde.

1. Úkladná vražda a vražda

Vražda bola odjakživa považovaná vo všetkých trestných kódexoch za najťažší trestný čin namierený proti ľudskému životu. Úkladná vražda a vražda patria k najzávažnejším druhom kriminality, ktoré mnohokrát najmä svojou výraznou brutalitou vážne znepokojujú široké vrstvy prevažne bezúhonných občanov. Objektom skutkovej podstaty trestného činu úkladnej vraždy a vraždy je ľudský život. Ustanovenia § 144 a 145 TZ poskytujú ochranu každému ľudskému životu. Hmotným predmetom útoku je každá živá ľudská bytosť, teda každý živý človek. Pod pojmom živý človek treba rozumieť každého človeka od jeho narodenia, keď už dieťa prestalo byť ľudským plodom až po človeka, u ktorého ešte nenastala cerebrálna smrť, t. j. biologická smrť mozgu. Spôsob útoku, ktorý musí smerovať proti individuálne určenému človeku (hmotnému predmetu útoku), má význam pre posúdenie nebezpečnosti činu.

Objektívna stránka trestného činu úkladnej vraždy spočíva v dolóznom usmrtení človeka, pri ktorom páchatel iného, t. j. svoju obeť úmyselne usmrtí s vopred uváženou pohnútkou. Objektívna stránka trestného činu vraždy spočíva v dolóznom usmrtení človeka, pri ktorom páchatel iného, t. j. svoju obeť úmyselne usmrtí. Objektívna stránka je charakterizovaná úmyselným usmrtením človeka, čo z pohľadu foriem protiprávneho konania môže spočívať tak v komisiívnom konaní, ako aj v omisiívnom konaní, resp. v opomenutí konania,

na ktoré bol páchatel podľa okolností a svojich pomerov povinný. O opomenutie konania zo strany páchatela by išlo napríklad vtedy, keď by si zdravotnícky pracovník úmyselne nesplnil svoju povinnosť, ktorá mu vyplýva z povahy výkonu jeho zdravotníckeho povolania a nepodal by pacientovi potrebný medikament, následkom čoho by pacient exitoval.

Subjekt trestného činu vraždy, ako aj úkladnej vraždy nie je nijakým spôsobom obmedzený. Keďže je subjekt skutkovej podstaty trestného činu úkladnej vraždy a vraždy všeobecný, môže ním byť ktokoľvek, t. j. ktorákoľvek trestne zodpovedná fyzická osoba v čase spáchania trestného činu príčetná a staršia ako štrnásť rokov. Subjektívna stránka je v rámci jednotlivých skutkových podstát trestného činu úkladnej vraždy a vraždy spojená s úmyselným, dolóznym zavinením zo strany páchatela týchto trestných činov. Úmysel páchatela trestného činu vraždy alebo úkladnej vraždy musí smerovať k usmrteniu človeka. Zisťovanie a dokazovanie zavinenia je veľmi náročné preto, že predmetom dokazovania je psychický vzťah páchatela ku škodlivému následku (účinku) jeho protiprávneho konania, ktorý možno spravidla dokazovať len nepriamo z okolností, z ktorých je možné podľa zásad správneho a logického myslenia a uvažovania usudzovať na vnútorný psychický vzťah páchatela k porušeniu záujmu chráneného Trestným zákonom, t. j. k porušeniu objektu skutkovej podstaty trestného činu vraždy, ktorým je ľudský život. U trestného činu vraždy musí byť škodlivý následok (účinek) zavinенý dolózne, čo znamená, že páchatel chcel svojím konaním spôsobiť inému smrť (*dolus directus*). Postačí však, že páchatel vedel o možnosti spôsobenia smrti a pre prípad, že takýto škodlivý následok nastane, bol s ním uzrozumený (*dolus indirectus*, *dolus eventualis*). Tak priamy úmysel (*dolus directus*), ako aj nepriamy, eventuálny úmysel (*dolus eventualis*, *dolus indirectus*) nemožno v žiadnom prípade len predpokladať, ale je nutné ho na základe zistených okolností preukázať. Záver o vražednom úmysle možno urobiť aj z objektívnych skutočností napríklad z povahy činu, spôsobu jeho vykonania alebo zo zistených okolností subjektívnej povahy, napríklad z pohnútky páchaného činu. Zavinenie je, okrem iného, výsledkom aj osobných vlastností páchatela, čo môže výrazne uľahčiť samotné určovanie formy zavinenia. Tieto závery však nesmú nadobudnúť charakter akýchsi prezumpcií. U nepriameho úmyslu (*dolus eventualis*, *dolus indirectus*) sa zisťuje vedomie páchatela o možnosti, že trestný čin bude mať za následok smrť. Pri tom je potrebné vychádzať z celkovej vyspelosti páchatela, z úrovne jeho intelektových schopností, z povahy použitého nástroja v spojení s tým, na ktorú časť tela poškodenej osoby, obeť a s akou

intenzitou bol útok vedený a pod. Naproti tomu sa však vyskytujú problémy a nedostatky pri preukazovaní vôľovej zložky tejto formy zavinenia, t. j. uzro-zumenie páchatela so škodlivým následkom pre prípad, že by škodlivý násle-dok nastal. Netreba ani zvlášť zdôrazňovať, že priamy úmysel (*dolus directus*) je za inak rovnakých okolností závažnejší ako *dolus eventualis*, *dolus indirectus*, t. j. ako nepriamy úmysel.³

Rozdiel medzi úkladnou vraždou a vraždou je neprehliadnuteľný a na prvý pohľad zreteľný. Úkladná vražda musí vo svojej subjektívnej stránke zahŕňať úmysel usmrtiť človeka s „vopred uváženou pohnútkou“. Pod „vopred uváženou pohnútkou“ treba rozumieť samotné sformulovanie rozhodnutia usmrtiť člo-veka, ktoré pretrváva počas dlhšieho časového obdobia pred samotným usmr-tením človeka. Treba poznamenať, že trestný čin úkladnej vraždy je skutkovou podstatou zavedenou rekodifikovaným Trestným zákonom a od skutkovej pod-staty trestného činu vraždy sa odlišuje tým, že jej spáchanie páchatel dokonca neraz aj dlhodobo pripravoval a plánoval, prípadne sa o dokonanie tohto trest-ného činu aspoň pokúsil. Skutková podstata trestného činu úkladnej vraždy je špecifická tiež tým, že v súvislosti s jej spáchaním prebehli všetky vývojové štádiá trestného činu, a to konkrétne od prípravy cez pokus až po dokonanie.

Taktiež možno konštatovať, že nejde o dobrovoľné upustenie od prípravy trestného činu vraždy, ak páchatel upustil od ďalšieho konania smerujúceho k spáchaniu trestného činu pod vplyvom prekážky alebo, ak uskutočnenie svoj-ho zámeru iba odložil na neskôr.⁴ Samotné posúdenie skutku ako prípravy trest-ného činu vraždy nie je na prekážku, že páchatelovi bolo zabránené osobami prítomnými pri čine v konaní, ktoré by bezprostredne smerovalo k dokonaniu vraždy. Existencia prekážky, vďaka ktorej páchatel nemohol bezprostredne za-útočiť na predmet vražedného útoku, nie je rozhodujúca pre posúdenie činu ako pokusu vraždy, hoci išlo o objektívnu na vôli páchatela nezávislú prekážku.⁵

Prípravným konaním je také konanie, ktoré zatiaľ vyvoláva len vzdialené nebezpečenstvo, že nastane následok, ktorý je znakom skutkovej podstaty trest-ného činu, ktoré ešte nie je bezprostredne namierené proti objektu trestného

³ Podrobnejšie pozri správu trestného kolégia Najvyššieho súdu ČSSR zo 16. júna 1976, sp. zn. Tpjf 3/76, o výsledkoch prieskumu súdnej praxe pri rozhodovaní o dokonaných trest-ných činoch vraždy a trestných činoch ublíženia na zdraví, o ktorých bolo právoplatne rozhod-nuté súdom v rokoch 1973 až 1974 (R 41/1976).

⁴ Porovnaj rozhodnutie Najvyššieho súdu ČSSR z 9. júna 1970, sp. zn. 7 To 1/70 (R 52/1970).

⁵ Porovnaj rozsudok Najvyššieho súdu ČSSR z 10. decembra 1968, sp. zn. 6 Tz 99/68 (R 20/1969).

činu. Ak sa konanie páchatela neobmedzuje už len na vytváranie podmienok na spáchanie trestného činu a páchatel začne uskutočňovať konanie, ktoré je opísané v skutkovej podstate trestného činu a ktoré je už bezprostredne namierené proti objektu trestného činu a má viesť k následku uvedenému v Trestnom zákone s úmyslom tento následok spôsobiť, ale následok nenastane, nejde už o prípravné konanie, ale o pokus trestného činu, samozrejme, za predpokladu, že toto konanie je pre spoločnosť nebezpečné. K dokonaniu trestného činu však bezprostredne smeruje aj také konanie, ktoré má bezprostredný význam pre dokonanie trestného činu, aj keď páchatel ešte nezačal uskutočňovať konanie opísané v skutkovej podstate trestného činu, je v najužšej časovej spojitosti s následkom, ktorý mal nastať, spravidla je spáchané na mieste, kde mal byť trestný čin dokonaný a páchatel svojím konaním už bezprostredne pôsobí na hmotný predmet útoku. Opierajúc sa o judikatúru⁶, možno konštatovať, že protiprávne konanie páchatela pozostávajúce v bodnutí nožom do miest, kde podľa úmyslu páchatela môžu byť zasiahnuté životne dôležité orgány (srdce, pľúca, veľké cievy a pod.), no k ich zasiahnutiu nedôjde pre prekážku nezávislú od vôle páchatela, napríklad preto, že nôž narazil na kosť, treba považovať za bezúspešne ukončený pokus trestného činu vraždy. Ak v takomto prípade páchatel upustí od opakovania konania smerujúceho k usmrteniu inej osoby, nezaniká tým trestnosť už ukončeného pokusu trestného činu vraždy.

Trestné činy úkladnej vraždy a vraždy sú výrazom celospoločenského významu, ktorý je prikladaný ochrane každého ľudského života pred jeho úmyselným usmrtením. Pri trestných činoch vraždy a úkladnej vraždy sa pri určení objektívnej stránky neustále narába so slovným spojením „úmyselné usmrtenie človeka“. Usmrtením človeka sa rozumie akékoľvek zbavenie života iného človeka, a to bez ohľadu na použité prostriedky. Usmrť človeka možno buď aktívnym konaním (komisívny trestný čin vraždy), opomenutím konania, na ktoré bol páchatel podľa okolností a svojich pomerov povinný (omisívny trestný čin vraždy), jednorazovým konaním, alebo aj postupným, dlhšie trvajúcim konaním. Tu je potrebné sa ešte vyjadriť k problematike páchania trestného činu vraždy opomenutím, pričom v tomto prípade nejde o opomenutie hocijakého konania, resp. hocijakej povinnosti. Vyžaduje sa tu totiž prítomnosť opomenutia osobitných povinností páchatela vyvedených z okolností a pomerov

⁶ K tomu pozri rozhodnutie Najvyššieho súdu ČSSR z 18. decembra 1978, sp. zn. 71 Tzf 4/78 (R 16/1979).

páchateľa. O trestný čin vraždy pôjde taktiež vtedy, keď by bol napríklad zdravotnícky pracovník podľa okolností a svojich pomerov povinný vykonať istý medicínsky úkon a opomenutím tohto úkonu by úmyselne spôsobil pacientovi smrť (napr. by lekár úmyselne nepodal pacientovi potrebný medikament a pacient by následne exitoval). S ohľadom na škodlivý následok prichádza do úvahy len opomenutie takého konania, ktoré (ak by sa realizovalo) by škodlivý následok vylúčilo. V tomto špecifickom prípade musí ísť o opomenutie osobitnej povinnosti vyplývajúcej z povahy páchatelovho povolania (napr. zdravotníckeho povolania, zamestnania), kde spoločnosť s daným konaním vopred ráta a spolieha sa na neho, a preto túto povinnosť ustanovuje ako právnu povinnosť pri výkone konkrétneho povolania.

V niektorých špecifických prípadoch je možné trestný čin vraždy, prípadne úkladnej vraždy spáchať postupným konaním páchatela tohto trestného činu. Pri trestnom čine vraždy, resp. úkladnej vraždy sa totiž nevyžaduje jednorazové konanie zo strany páchatela. Tieto trestné činy je teda možné spáchať dokonca aj chronologickým, postupným protiprávnym konaním, ktoré trvá dlhší čas, pričom nie je rozhodujúce, že aké prostriedky sa pri páchaní týchto trestných činov použili. V uvedenom prípade môže ísť napríklad aj o postupné podávanie letálnej dávky medikamentu, jedu alebo inej látky s toxickými účinkami, sústavné týranie obete, odopieranie jedla poškodenej osobe, sústavné spôsobovanie duševných útrap, pričom tieto protiprávne konania mali za následok exitus obeť trestného činu vraždy alebo úkladnej vraždy.

Problematika určenia smrti bola od nepamäti predmetom záujmu nielen medicíny, ale aj trestného práva, resp. rôznych forenzných disciplín. Smrť človeka je daná predovšetkým smrťou jeho mozgu. Z medicínskeho hľadiska ide o stav, keď u človeka dochádza k nezvratným zmenám v mozgu, pri ktorých nastane zlyhanie funkcií a zánik centier riadiacich krvný obeh a dýchanie. Ide o stav, keď dochádza k zániku človeka, jedinca, u ktorého vymiznú známky života. S rozvojom medicíny však vznikli ďalšie pojmy, a to klinická smrť, cerebrálna smrť, resp. biologická smrť. V trestnom práve je pre určenie okamihu smrti rozhodujúca mozgová smrť, cerebrálna smrť, t. j. smrť mozgu (*mors cerebri*).

Opierajúc sa o judikatúru⁷, možno konštatovať, že pojem smrť sa vykladá na základe poznatkov medicíny ako biologická smrť mozgu (cerebrálna smrť), t. j. taký stav ľudského organizmu, pri ktorom je obnovenie všetkých vitálnych funkcií už vylúčené. Z pohľadu trestného práva sa osoba považuje za mŕtvu vtedy, ak došlo k nezvratnému vyhasnutiu všetkých funkcií celého mozgu. V takomto prípade hovoríme o mozgovej smrti, smrti mozgu, cerebrálnej smrti, smrti individua. Cerebrálna smrť nastáva spravidla v priemere pri normálnej telesnej teplote do šiestich minút po klinickej smrti. Pri cerebrálnej smrti dochádza k nezvratnému poškodeniu mozgu kvôli anoxii (t. j. neprítomnosti kyslíka v mozgu). Smrť individua je podľa súčasných poznatkov medicíny, t. j. v zmysle princípu *de lege artis medicinae*, odvodená už od chvíle určenia cerebrálnej smrti, ktorá je charakterizovaná izolovaným, ireverzibilným a trvalým vyhasnutím všetkých mozgových funkcií. Cerebrálna smrť s nezvratným poškodením funkcií mozgu nastáva, keď je mozog bez prísunu kyslíka, pričom nastáva poškodenie a následné odumretie mozgových buniek. Pri anoxii dochádza k nezvratnému poškodeniu orgánov a tkanív, pričom si treba uvedomiť, že najskôr toto poškodenie nastáva v mozgovej kôre a mozgových centrách. Pri cerebrálnej smrti sa považuje jedinec za mŕtveho aj napriek tomu, že ďalšie funkcie organizmu môžu byť terapeutickými metódami alebo autonómne zachované. Cerebrálna smrť znamená trvalý a nezvratný, t. j. ireverzibilný zánik všetkých cerebrálnych – mozgových funkcií a je totožná so smrťou jedinca, so smrťou individua. Stručne, jasne zhrnuté, možno konštatovať, že smrťou sa na účely Trestného zákona rozumie biologická smrť mozgu, t. j. cerebrálna smrť, ktorá je charakterizovaná izolovaným, nezvratným (ireverzibilným) a trvalým (permanentným) vyhasnutím všetkých mozgových funkcií. Biologická smrť je charakteristická trvalým a so životom nezlučiteľným poškodením mozgového tkaniva následkom nedostatku kyslíka alebo následkom mechanického poškodenia mozgu. Ide o konečný, nezvratný stav.

Klinická smrť nastáva pri kardio-pulmonálnom zlyhaní, t. j. v okamihu zástavy srdcovej činnosti a dýchania. Ide o zvrtný, reverzibilný stav, keď za určitých priaznivých okolností, okamžitým zahájením resuscitácie, možno vyhasnuté životné funkcie ešte obnoviť. Vymedzenie okamihu smrti a metóda zistenia smrti je výlučne vecou medicíny. Kategória tzv. klinickej smrti, ktorá

⁷ Porovnaj výťah trestného kolégia Najvyššieho súdu ČSSR z 31. októbra 1985, sp. zn. Tpiř 24/85, zo zhodnotenia praxe súdov pri rozhodovaní o trestných činoch proti životu a zdraviu (R 16/1986).

je jednoduchým faktom zástavy vitálnych funkcií, ktorých obnova je prípadne možná, sa nahradila kategóriou cerebrálnej smrti, ktorou sa rozumie smrteľný stav, z ktorého návrat do života je už vylúčený. Treba však podotknúť, že v prípade, ak dôjde ku klinickej smrti poškodenej osoby, ktorej je potom život navrátený lekársnym zákrokom, prichádza do úvahy len pokus vraždy. Klinickú smrť nemožno považovať za smrť v zmysle Trestného zákona, pretože podľa súčasných poznatkov medicíny (v zmysle princípu *de lege artis medicinae*) aj po zastavení životne dôležitých funkcií (po zastavení činnosti srdca a dýchania), je možné obnoviť tieto vitálne funkcie, a tým aj zachrániť život človeka.

Prísnejší trestný postih zaistujú jednotlivé kvalifikované skutkové podstaty trestného činu úkladnej vraždy. Na naplnenie kvalifikovanej skutkovej podstaty trestného činu úkladnej vraždy je potrebná existencia niektorej z okolností, ktorá podmieňuje použitie vyššej trestnej sadzby, a síce konkrétne, aby páchatel spáchal tento čin a už bol za trestný čin vraždy v minulosti odsúdený alebo, aby spáchal tento čin na dvoch osobách, závažnejším spôsobom konania, na chránenej osobe, z osobitného motívu (napríklad na objednávku, z pomsty, v úmysle zakryť alebo uľahčiť iný trestný čin, z národnostnej, etnickej alebo rasovej nenávisťi, z nenávisťi z dôvodu farby pleti, z nenávisťi pre sexuálnu orientáciu, alebo so sexuálnym motívom a pod.), prípadne spáchal tento čin v úmysle získať majetkový prospech. Spôsobenie smrti ako následok trestného činu vraždy je znakom uvedeného trestného činu, ktorý musí byť preukázaný, aby k nemu mohol pristúpiť niektorý zo znakov kvalifikovanej skutkovej podstaty. Na naplnenie kvalifikovanej skutkovej podstaty trestného činu vraždy v zmysle § 145 ods. 2 písm. e) TZ (t. j. „v úmysle získať majetkový prospech“) sa nevyžaduje, aby došlo k získaniu majetkového prospechu, keďže stačí preukázanie takého úmyslu, ak táto okolnosť pre svoju závažnosť podstatne zvyšuje stupeň nebezpečnosti činu pre spoločnosť. Na hodnotenie tejto okolnosti nemá žiadny vplyv skutočnosť, či poškodený vystúpil na obranu svojich majetkových záujmov, alebo nie.⁸

Na účely výkladu kvalifikovanej skutkovej podstaty trestného činu úkladnej vraždy sa pod pojmom závažnejší spôsob konania rozumie spáchanie tohto trestného činu po dlhší čas, surovým alebo trýznivým spôsobom, násilím, hrozbou bezprostredného násillia alebo hrozbou inej ťažkej ujmy, vlámaním (ak páchatel vnikol do uzavretého priestoru nedovoleným prekonaním uzamknutia alebo prekonaním inej zabezpečovacej prekážky použitím sily, alebo ľstou),

⁸ Pre porovnanie pozri rozsudok Najvyššieho súdu SR z 21. júla 2005, sp. zn. 1 Tzo V – 3/2005.

lšťou (ak bol spáchaný s využitím omylu, ktorý páchatel vyvolal, alebo s použitím úskoku), využitím tiesne, neskúsenosti, odkázanosti alebo podriadenosti, porušením dôležitej povinnosti vyplývajúcej z páchatelovho zamestnania (zdravotníckeho povolania), postavenia alebo funkcie alebo uloženej mu podľa zákona, organizovanou skupinou (spolčením najmenej troch osôb na účel spáchania trestného činu, s určitou deľbou určených úloh medzi jednotlivými členmi skupiny, ktorej činnosť sa v dôsledku toho vyznačuje plánovitosťou a koordinovanosťou, čo zvyšuje pravdepodobnosť úspešného spáchania trestného činu), alebo spáchanie tohto činu na viacerých (najmenej troch) osobách. Chránenou osobou sa na účely Trestného zákona rozumie dieťa (osoba mladšia ako osemnásť rokov, ak Trestný zákon neustanovuje inak), gravidná žena, blízka osoba (príbuzný v priamom pokolení, osvojiteľ, osvojenec, súrodenec a manžel; iné osoby v rodinnom alebo obdobnom pomere sa pokladajú za navzájom blízke osoby len vtedy, ak by ujmu, ktorú utrpela jedna z nich, druhá právom pociťovala ako ujmu vlastnú), odkázaná osoba (osoba, ktorá svojou výživou, výchovou, hmotným alebo iným zaopatrením alebo starostlivosťou je odkázaná na páchatela), osoba vyššieho veku (osoba staršia ako šesťdesiat rokov), chorá osoba (osoba, ktorá v čase činu trpí fyzickou chorobou alebo duševnou chorobou, aj keď prechodnou, bez ohľadu na to, či je dočasne práceneschopná, ako aj osoba so zmenenou pracovnou schopnosťou, invalidná osoba alebo osoba s ťažkým zdravotným postihnutím, pričom intenzita takejto choroby alebo postihnutia zodpovedá ťažkej ujme na zdraví), osoba požívajúca ochranu podľa medzinárodného práva, verejný činiteľ alebo osoba, ktorá plní svoje povinnosti uložené jej na základe zákona. Za chránenú osobu sa považuje aj svedok, znalec, tlmočník alebo prekladateľ.

V nasledujúcej kvalifikovanej skutkovej podstate trestného činu úkladnej vraždy sú upravené ďalšie okolnosti podmieňujúce použitie vyššej trestnej sadzby. Ide o situácie, keď páchatel spáchal tento trestný čin a už bol za taký čin odsúdený alebo, ak spáchal takýto trestný čin v nebezpečnom zoskupení alebo za krízovej situácie. Nebezpečným zoskupením sa rozumie zločinecká skupina alebo teroristická skupina. Zločineckou skupinou sa na účely Trestného zákona rozumie štruktúrovaná skupina najmenej troch osôb, ktorá existuje počas určitého časového obdobia a koná koordinovane s cieľom spáchať jeden alebo viac zločinov, trestný čin legalizácie príjmu z trestnej činnosti alebo niektorý z trestných činov korupcie na účely priameho alebo nepriameho získania finančnej alebo inej výhody. Teroristickou skupinou sa na účely Trestného

zákona rozumie štruktúrovaná skupina najmenej troch osôb, ktorá existuje počas určitého časového obdobia na účely spáchania trestného činu teroru alebo trestného činu terorizmu. Krízovou situáciou sa rozumie núdzový stav, výnimočný stav, vojnový stav alebo vojna.

Prísnejší trestný postih zaisťujú jednotlivé kvalifikované skutkové podstaty trestného činu vraždy. Okolnosťou podmieňujúcou použitie vyššej trestnej sadzby sa rozumie, keď páchatel' spácha trestný čin vraždy na dvoch osobách, závažnejším spôsobom konania, na chránenej osobe, z osobitného motívu alebo v úmysle získať majetkový prospech. Kvalifikovanú skutkovú podstatu trestného činu vraždy páchatel' naplní taktiež vtedy, keď spácha tento čin a už bol za trestný čin vraždy alebo za trestný čin úkladnej vraždy odsúdený alebo, ak spácha tento čin v nebezpečnom zoskupení alebo dokonca počas krízových situácií.

Z pohľadu trestnoprávnej zodpovednosti zdravotníckych pracovníkov je možné o spáchaní trestných činov vraždy a úkladnej vraždy uvažovať najmä v intenciách tzv. aktívnej eutanázie. Eutanázia, t. j. akási „dobrá smrť“. Uvedený výraz je gréckeho pôvodu a je zložený z dvoch slov, a síce „eu“ – dobrá, a „thanatos“ – smrť. Často sa pre pojem aktívna eutanázia používa slovné spojenie „stratégia preplnenej striekačky“. Ide o situácie, keď zdravotnícky pracovník svojím komisívnym konaním, t. j. aktívne aplikuje letálnu dávku medikamentov inkurabilnému pacientovi s infaustným zdravotným stavom v terminálnom štádiu daného ochorenia. V uvedenom prípade vôbec nie je rozhodujúce, či tak urobí zdravotnícky pracovník zo súcitu, resp. na vlastnú žiadosť inkurabilného pacienta. Dôležité je, že týmto svojím protiprávnym konaním úmyselne usmrtil pacienta. Naopak, o pasívnu formu eutanázie, t. j. o tzv. „stratégiu odklonenej striekačky“ pôjde v prípadoch, keď sa inkurabilný pacient sám zriekne indikovanej terapie v terminálnom štádiu svojho ochorenia. V takýchto situáciách sa už pacientovi nebudú podávať medikamenty, resp. nebude resuscitovaný v prípade zlyhania životne dôležitých orgánov. Z dikcie článku 8 Charty práv pacienta v SR prijatej vládou SR 11. apríla 2001 uznesením číslo 326 vyplýva, že pacient má nárok na dôsledné rešpektovanie písomnej žiadosti nebyť resuscitovaný alebo odmietnuť aplikáciu liečebných, terapeutických zákrokov a postupov. Ak pacient napriek náležitému vysvetleniu odmieta potrebnú zdravotnú starostlivosť, lekár si od neho vyžiada vyjadrenie o jej odmietnutí v písomnej alebo v inak preukázateľnej forme.

Etický kódex zdravotníckeho pracovníka je súčasťou prílohy č. IV zákona č. 578/2004 Z. z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch, stavovských organizáciách v zdravotníctve v znení neskorších právnych predpisov. Z dikcie Etického kódexu zdravotníckeho pracovníka vyplýva, že zdravotnícki pracovníci sú pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti povinní u nevyliciteľne chorých a zomierajúcich pacientov zmiernovať ich bolesti a utrpenie, rešpektovať ľudskú dôstojnosť a ich prania v súlade so všeobecne záväznými právnymi predpismi. Eutanázia a asistované suicídium sú však neprípustné.

Predmetnú problematiku možno ilustrovať na prípade, keď zdravotnícky pracovník v jednom slovenskom zdravotníckom zariadení ústavnej zdravotnej starostlivosti, na oddelení anestéziológie a intenzívnej medicíny, intravenózne aplikoval pacientke farmaceutikum Ebrantil, t. j. liek používaný na liečbu hypertenzie, na zníženie vysokého krvného tlaku (základným mechanizmom uvedeného lieku je rozšírenie periférnych ciev, t. j. vazodilatácia; periférny účinok je založený na ovplyvnení centra regulácie obehu v predĺženej mieche, pričom pokles krvného tlaku je pozvoľný a dlhotrvajúci). Pacientka však už v tom čase mala tlak krvi 60/30 a pulz 150 úderov za minútu. Následne zdravotnícky pracovník podal pacientke ďalší liek Esmeron na uvoľnenie svalstva, ktorý patrí do skupiny liekov nazývaných svalové relaxanciá, ktoré sa používajú pri operáciách ako súčasť celkovej anestézie (nervy za normálnych okolností vysielať informácie do svalov formou impulzov; Esmeron účinkuje tak, že blokuje tieto impulzy, takže svaly sú uvoľnené; keďže svaly potrebné na dýchanie sa tiež uvoľnia, počas operácie a po nej potrebuje pacient podporu pri dýchaní, tzv. umelú pľúcnu ventiláciu, až kým nebude pacient sám schopný dostatočne dýchať). Pacientke však po podaní týchto dvoch liekov, v priebehu niekoľkých minút zlyhalo srdce a exitovala.

2. Vražda novonarodeného dieťaťa matkou

Dolôzne usmrtenie novonarodeného dieťaťa matkou je miernejšie trestné a nižšia trestná sadzba hrozí páchatelke tohto trestného činu, ak sa ho dopustí ako matka v rozrušení spôsobenom pôrodom pri pôrode alebo hneď po ňom.